

कलम ३३, ३४ आणि ३५

- कलम ३३: 'सशस्त्र दलाचे सदस्य', निमलष्करी दल, पोलिस दल, गुप्तचर संस्था आणि साधर्म्य असलेल्या सैन्याच्या मूलभूत हक्कांवर निर्बंध घालण्याचा किंवा रद्द करण्याचा अधिकार संसदेला दिला आहे.
 - या तरतुदीचा उद्देश त्यांच्या कर्तव्यांचा योग्य प्रकारे विसर्ग आणि त्यांच्यातील शिस्त राखणे हे आहे.
 - कलम ३३ अन्वये कायदे करण्याचे अधिकार केवळ संसदेला दिले जातात, राज्य विधिमंडळांना नाही.
 - संसदेने केलेल्या अशा कोणत्याही कायद्याला कोणत्याही मूलभूत हक्कांचे उल्लंघन केल्याच्या कारणास्तव कोणत्याही न्यायालयात आव्हान दिले जाऊ शकत नाही.
 - 'सशस्त्र दलाचे सदस्य' मध्ये बारबर, सुतार, यांत्रिकी, स्वयंपाकी, चौकीदार, बूटमेकर्स आणि टेलर्स सारख्या सशस्त्र दलातील लढाऊ नसलेल्या कर्मचार्यांचाही समावेश आहे.
- कलम ३४ : भारताच्या हद्दीत कोणत्याही क्षेत्रात मार्शल लॉ लागू असताना मूलभूत हक्कांवर निर्बंधांची तरतूद आहे. 'मार्शल लॉ' या अभिव्यक्तीची व्याख्या घटनेत कोठेही करण्यात आलेली नाही, तर अक्षरशः याचा अर्थ 'लष्करी राजवट' असा होतो.
 - युद्ध, आक्रमण, बंडखोरी, दंगल किंवा कायद्याला कोणताही हिंसक प्रतिकार अशा विलक्षण परिस्थितीत मार्शल लॉ लागू केला जातो.
 - कलम ३४ मध्ये संसदेला कोणत्याही सरकारी नोकरीला किंवा इतर कोणत्याही व्यक्तीला मार्शल लॉ लागू असलेल्या कोणत्याही क्षेत्रात व्यवस्था राखण्याच्या संदर्भात केलेल्या कोणत्याही कृत्याबद्दल नुकसानभरपाई (भरपाई) देण्याचे अधिकार देण्यात आले आहेत.
 - संसदेने केलेल्या नुकसानभरपाईच्या कायद्याला कोणत्याही मूलभूत हक्कांचे उल्लंघन केल्याच्या कारणास्तव कोणत्याही न्यायालयात आव्हान देता येणार नाही.
- कलम ३५: कलम ३५ मध्ये असे नमूद करण्यात आले आहे की, काही विशिष्ट मूलभूत हक्कांना लागू करण्याचे कायदे करण्याचे अधिकार केवळ संसदेत च नव्हे तर राज्य विधिमंडळात ही लागू होतील.
 - कायदे करण्याचे संसदेचे अधिकार (फक्त) :

- राज्य/यूटी/स्थानिक किंवा इतर कोणत्याही प्राधिकरणात विशिष्ट रोजगार किंवा नियुक्त्यांसाठी अटी लिहून देणे.
 - मूलभूत हक्कांच्या अंमलबजावणीसाठी निर्देश, आदेश आणि रिट जारी करण्यासाठी सर्वोच्च न्यायालये आणि उच्च न्यायालयांव्यतिरिक्त इतर न्यायालयांना अधिकार देणे.
 - सशस्त्र दल, पोलिस दल इत्यादींच्या सदस्यांना मूलभूत हक्कलागू करण्यावर निर्बंध घालणे किंवा रद्द करणे.
 - कोणत्याही क्षेत्रात मार्शल लॉच्या ऑपरेशनदरम्यान केलेल्या कोणत्याही कृत्याबद्दल कोणत्याही सरकारी नोकराला किंवा इतर कोणत्याही व्यक्तीला नुकसानभरपाई देणे.
 - अस्पृश्यता आणि मानवातील रहदारी आणि सक्तीचे कामगार यांसारख्या गुन्ह्यांसाठी शिक्षा सुचवणारे कायदे करण्याचे अधिकार संसदेला आहेत.
- कलम ३५ मध्ये विशिष्ट बाबींवर कायदा करण्याची संसदेची क्षमता वाढविण्यात आली आहे, अगदी त्या बाबी ज्या राज्य विधिमंडळांच्या क्षेत्रात (म्हणजे राज्य यादी) येऊ शकतात.

निष्कर्ष

- मूलभूत हक्क, बरेच अपवाद असूनही आणि चिकाटीचा अभाव असूनही, भारताच्या संविधानाचा एक महत्त्वाचा भाग आहे:
 - ते माणसाच्या भौतिक आणि नैतिक संरक्षणासाठी आवश्यक अटी प्रदान करतात आणि प्रत्येक व्यक्तीचे स्वातंत्र्य सुनिश्चित करतात.
 - हे अधिकार अल्पसंख्याक आणि समाजातील दुर्बल घटकांच्या हिताचे रक्षण करतात आणि धर्मनिरपेक्ष राज्य म्हणून भारताची कल्पना देखील मजबूत करतात.
 - सामाजिक समानता आणि न्यायाचा पाया घालून ते व्यक्तींचा सन्मान आणि आदर सुनिश्चित करतात.